

برادر فاضل، جناب آقای جواد محدثی،
 مأخذ و منابع مراحل قیام با شکوه حسینی را با
 ذوق و سلیقه خاص به خود، تنظیم کرده اند که
 اینک تقدیم حضورتان می کنیم.

موضوعات و منابع قیام کربلا

۱. مغزقی مأخذ برای این محورها:

۱. علل و انگیزه های نهضت عاشورا

۲. فسادهای رژیم بنی امیه

۳. اهداف نهضت امام حسین (ع)

۴. مراحل نهضت (۸ مرحله)

۵. آثار و منابع نهضت

۶. شهدای آل ابیطالب

۷. مشاقت کوفه

۸. ویژگیهای یاران حسین (ع)

۹. گریه و سوگواری

۱۰. زیارت کربلا

۱۱. شعر

۱۲. کتابشناسی قیام عاشورا:

الف: کتابهای تاریخی و نقل وقایع

(عربی - فارسی).

ب: کتابهای تحلیلی (عربی - فارسی).

ساخت منبع برای هر بحثی، هم محقق را برای
 یافتن مطلب مورد نظریاری می دهد و هم
 علاقمندان به یک موضوع را به جای و جایگاه
 هر بحث، آشنا می سازد و سهیلی برای مطالعه
 آنست.

ماه محرم، یادآور حماسه بزرگ و بی نظیر است،
 که با فرارسیدن این ایام، بحث و مطالعه و سخن
 از عاشورا و نهضت امام حسین (ع)، و انگیزه ها و
 اهداف و ثمرات آن، اوج می گیرد و این روزها

روز حسین و کربلا و حدیث عشق و جهاد و شهادت است.

از این رو، در آنچه می خوانید، دوگونه منابع و کتابشناسی و مأخذشناسی تقدیم شما می گردد:

۱. مأخذهای ریز موضوعات مربوط به قیام کربلا در کتب مختلف.

۲. کتابهای مربوط به قیام سید الشهداء علیه السلام.

در بخش نخست، هم از کتابهایی آدرس داده شده که به طور مستقل به کربلا و قیام عاشورا مربوط است و هم جایگاه این مباحث در کتب مختلف دیگر.

در بخش دوم، بیشتر کتابهایی که درباره همین موضوع نگاشته شده، معرفی می گردد.

یادآوری: تذکر این نکته پیش از شروع، ضروری است که در هر دو بخش، تنها گوشه ای از موضوعات و منابع و کتب معرفی شده، نه همه آنها. بدیهی است که ارائه یک کتابنامه مستقل و موضوعی، حجمی بسیار عظیم خواهد شد که در این مختصر نمی گنجد.

تسلط ناروا بر جامعه.

۶. اعلام آمادگی کوفیان برای یاری امام در نهضت و قیام.

مجموعه اسباب فوق، امام را به قیام واداشت تا احیاگر اسلام شود و از موجودیت دین دفاع کند. اما منابع بحث های فوق:

حیة الامام الحسین «ع»، ج ۲/۲۷۰، ۲۸۰، ۲۸۸.

پرتوی از عظمت حسین «ع»، ۲۸۴/۱.
حماسه حسینی، ج ۲/۹؛ ج ۳/۱۷۹، ۲۳۹، ۱۵۵، ۱۷۱.

اسوه های جاوید/۹۸.
شیعه و زمامداران خودسر، ۹۰/۱.
شیعه در اسلام، ۱۳۳/۱.
شهید جاوید، ۱۷/۳۴۱.
بررسی تاریخ عاشورا، ۶۹/۱۰۵.
بعثت، غدیر، عاشورا، گفتار ششم.
عاشورا، شکست پیروز؟
سلام بر عاشورا، ف- صلواتی.

چرا امام حسین «ع» قیام کرد؟ محمدتقی شریعتی.

سیری کوتاه در حماسه ای بزرگ، حریری.
فلسفه انقلاب امام حسین «ع»، یحیی نوری.
انگیزه قیام امام حسین «ع»، ۵/۱.
عاشورا، علی- صاد/۲۱.
تاریخ الشیعه، ۲۵/۱.
ارزیابی انقلاب امام حسین «ع»، ۱۴۹/۱.
عاشورا چه روزی است؟ ۱۸۵/۱.

این علل عبارت اند از:

۱. تعهد و مسئولیت دینی و اجتماعی امام حسین «ع» در برابر اسلام و مسلمانان.
۲. افزایش فسادها و انحرافات و ستمهای بنی امیه.
۳. امر به معروف و نهی از منکر.
۴. به خطر افتادن موجودیت دین و اساس اسلام.
۵. غضب حکومت، توسط رژیم اموی و

بسم الله الرحمن الرحیم

چهارده اختر تابناک، /۱۰۷.
پشویان ما، /۱۱۴.

۱۰. دستگیری و کشتن چهره‌های درخشان
و انقلابی و آگاه و مسلمان.

۱۱. بیعت گرفتن اجباری از مردم و سران،
به نفع یزید.

اما منابع:

در کتبی که ذکر می‌شود، بیشتر مسائل فوق
آمده است ولی نسبت به دو موضوع، به‌طور
مشخص، منبع ذکر می‌کنیم، اما منابع کلی
برای محورهای بالا:

حياة الامام الحسين «ع»، ج ۲/۱۵۴، ۱۵۴، ۲۸۲،
۱۱۹، ۱۶۶.

پرتوی از عظمت حسین «ع»، /۲۶۲، ۲۷۸،
۲۵۲، ۳۳۹.

معاویه، سردهسته تبهکاران، /۵۰۲، ۳۵۸،
۴۳۲، ۳۸۵.

معاویه و تاریخ، /۱۴۵، ۲۰۹.

قیام حسین «ع»، شهیدی، /۱۳.

الغدیر، ج ۱۱/۱۶.

درسی که حسین به انسانها آموخت، /۱۰۷.

شیعه و زمامداران خودسر، /۶۵.

سلام بر حسین «ع»، /۲۰.

الامامة والسياسة، ج ۱/۲۰۴.

ارزیابی انقلاب امام حسین «ع»، /۷۱.

درباره جنایات و کشتار زندانی کردن و

کشتن بزرگان شیعه و مبارزان علوی:

تاریخ الشیعه، /۲۰.

معاویه و تاریخ، /۱۱۵.

ادب السیاسة، /۱۴.

۲. فسادهای رژیم بنی امیه

دودمان ننگین و ضداسلام بنی امیه، در
زمینه‌های مختلف اجتماعی، سیاسی، اقتصادی
و... از فسادهایی برخوردار بود که قیامی برای
ریشه کن ساختن لازم داشت. این فسادها از
سالها پیش شروع شده بود که با مرگ معاویه و به
خلافت رسیدن یزید، به اوج خود رسید و قیام
حسینی را در پی داشت.

اهم این فسادها از این قرار بود:

۱. اسلام زدایی و تحریف معارف دین و
بدعت گذاری.

۲. ترویج فرهنگ جبر و سکوت و تسلیم.

۳. غارت بیت المال مسلمانان و صرف آن
در راه منافع و امیال شخصی.

۴. فساد اخلاقی و ترویج شراب و شهوت و
قتار و احیای ضد ارزشهای دوران جاهلی.

۵. به کار گماردن عناصر نالایق و فاسد،
تنها به دلیل «اموی» بودن.

۶. حيله گری و تزویر و تبلیغات دروغین.

۷. کینه و عداوت آنان با اولاد علی
علیه السلام.

۸. محروم کردن شیعه از حقوق سیاسی،
اجتماعی و اقتصادی.

۹. کشتارهای دسته جمعی مسلمانان و
سرکوب آنان در شهرها.

۳. اهداف نهضت امام حسين (ع)

منظور هدفهایی است که سیدالشهداء، رسیدن به آنها، یا تحقق آنها را، پس از شهادتش، در نظر داشت. این اهداف، که در سایه قیام کربلا تحقق یافت، به نحوی از آثار و ثمرات نهضت عاشورا هم به حساب می آید. این رو، در مجموع، این اهداف و آثار به این صورت مطرح می گردد:

۱. زنده کردن اسلام.

۲. آگاه ساختن مسلمانان و افشای ماهیت واقعی امویان.

۳. احیای سنت نبوی و سیره علوی.

۴. اصلاح جامعه و به حرکت در آوردن امت.

۵. از بین بردن سلطه استبدادی بنی امیه بر جهان اسلام.

۶. آزادسازی اراده ملت از محکومیت سلطه و زور.

۷. حاکم ساختن حق و نیرو بخشیدن به بحار الانوار، ج ۳۱۱/۴۴.

۸. تأمین قسط و عدل اجتماعی و اجرای قانون شوع.

۹. از بین بردن بدعتها و کج رویها.

۱۰. تأسیس یک مکتب عالی تربیتی و شخصیت بخشیدن به جامعه.

اما منابع این بخش:

حیة الامام الحسين (ع)، ج ۳/۴۴۰ و ۴۴۹؛ ج ۲/۳۶۱، ۳۴۰، ۳۹۴.

الغدیر، ج ۱۰/۲۵۷، ج ۱۱/۳۷.

صلح امام حسن (ع)، ۴۳۱/.

درسی که حسین (ع) به انسانها آموخت، ۱۰۷/.

تاریخ یعقوبی (ترجمه)، ج ۲/۱۶۱.

قیمقام زخار، ۱۸۵/.

حیة الامام الحسين (ع)، ج ۲/۱۲۰، ۱۳۸، ۱۶۶.

درباره بیعت گرفتن به نفع یزید:

نهضة الحسين (ع)، شهرستانی، ۴۳/.

قیمقام زخار، ۲۳۰/.

معصوم پنجم، ۱۱۴/.

درسی که حسین (ع) به انسانها آموخت، ۱۳۲، ۷۸/.

حیة الامام الحسين (ع)، ۱۷۶/.

مع الحسين فی نهضته، ۴۳/.

تاریخ طبری، ج ۴/۲۲۴.

خطابه زینب کبری، ۲۱۸/.

سلام بر حسین، ۱۷/.

بحار الانوار، ج ۳۱۱/۴۴.

معاویه سردسته تبهکاران، ۴۱۱/.

اعیان الشیعه، ج ۱/۵۸۳.

الغدیر، ج ۱۰/۲۲۷.

حماسه حسینی، ج ۳/۱۲۶.

الإمامة والسیاسة، ج ۱/۱۶۵.

تاریخ تحلیلی اسلام، ۱۶۰/.

اوراق سیاه شمس گیلانی.

الامام الحسين بن علی الشہید، ۴۱/.

- انقلاب تکاملی اسلام، ۷۴۸، ۸۵۸.
- شهید جاوید، ۳۹۱.
- حماسه حسینی، ج ۱/ ۱۶۱؛ ج ۲/ ۱۸۱.
- پرتوی از عظمت حسین «ع»، / ۴۱۹، ۴۳۱، ۴۳۶، ۴۴۶، ۴۲۹.
- درسی که حسین «ع» به انسانها آموخت، ۱۹۳/.
- نهضة الحسين «ع»، / ۱۵۵.
- پیشوای شهیدان، / ۲۸۵.
- زینب در کاروان کوفه و شام، / ۲۱۷.
- الوقایع والحوادث، ج ۴/ ۷۰؛ ج ۵/ ۱۱.
- عاشورا چه روزی است؟ / ۱۸۵.
- پیشوایان ما، / ۱۴۸.
- تاریخ تحلیلی اسلام، / ۱۶۹.
- ارزیابی انقلاب امام حسین، / ۲۳۳.
۲. خروجه از مدینه به سوی مکه و هجرت شبانه و مخفیانه، همراه با اهلیت «ع»:
- حیة الامام الحسين «ع»، ج ۳/ ۲۵۹، ۲۹۷.
- انقلاب تکاملی اسلام، ۷۸۰.
- نهضة الحسين «ع»، ۴۷.
- قیام حسین «ع»، ۱۱۶.
- مقام زخار، ۲۷۰.
- منتهی الآمال، ج ۱/ ۲۹۸.
- اعیان الشیعه، ج ۱/ ۵۸۷.
- الدوافع الذاتیه لأتصار الحسين «ع»، ۵۱.
- ارشاد مفید، ج ۲/ ۳۲.
- عوالم (الامام الحسين)، / ۳۱۳.
- معصوم پنجم، / ۱۲۷.
- امام حسن و امام حسین «ع»، / ۱۴۸.
- پیشوای شهیدان، ۱۲۱.
- سیره امامان، ج ۳/ ۱۰۶.
- سلام بر حسین «ع»، ۲۹.
- القبای فکری امام حسین «ع»، ۱۰۷.
- کشف الغمّه، ج ۲/ ۲۵۴.
۱. مراحل نهضت
- در این بخش، بیشتر پیگیری تاریخی رُخدادهایی است که از آغاز تا به انجام، بوده که نمود، به چندین مرحله تقسیم می شود. منابع هر مرحله را جدا جدا بر می شماریم:
۱. امتناع امام «ع» از بیعت با یزید و به رسمیت نشناختن حکومت وی:
- سلام بر حسین «ع»، / ۲۴.
- القبای فکری امام حسین «ع»، / ۱۰۰.
- مقتل الحسین، مفرم، / ۱۵۷.
- مع الحسین فی نهضته، / ۵۹.
- انقلاب تکاملی اسلام، / ۷۷۸.

۳. اقامت چهار ماهه در مکه، همراه با تبلیغات مؤثر و روشنگری اذهان مردم علیه یزید و تبیین علت امتناع از بیعت و هدف از این حرکت.
- نهضة الحسين «ع»، ۵۷.
- الوقایع والحوادث، ج ۲/ ۶۳.
- موسوعة العقاد الاسلامیه، ج ۳/ ۲۴۰.
- منتهی الآمال، ج ۱/ ۳۰۱.
- سیره الأئمة الاثنی عشر، ۵۸.
- حياة الامام الحسين «ع»، ج ۳/ ۳۰۳.
- القبای فکری امام حسین «ع»، ۱۲۱/ ۵۲.
- سلام بر حسین «ع»، ۵۹/ ۵۲.
- الدوافع الذاتیه لانصار الحسين «ع»، ۵۹/ ۴۳.
- راه حسین، ۴۳/ ۲۸۰.
- مقام زخار، ۲۸۰/ ۴.
۴. اعزاز نماینده و ویژه خود (مسلم بن عقیل) به کوفه برای زمینه سازی بیعت گرفتن از شیعیان هوادار، جهت تشکیل حکومت اسلامی، سرانجام، قیام مسلم و شهادتش در کوفه:
- ارشاد مفید، ۳۵/ ۲۵۷.
- شهید جاوید، ۲۵۷/ ۵۴.
- بررسی تاریخ عاشورا، ۵۴/ ۱۷۹/ ۲.
- تاریخ یعقوبی (ترجمه)، ج ۲/ ۱۷۹.
- معصوم پنجم، ۱۳۵/ ۵۸/ ۹.
- ایان الشیعه، ج ۹/ ۵۸.
- موسوعة العقاد الاسلامیه، ج ۳/ ۲۴۵.
- بحار الأنوار، ج ۴۴/ ۳۶۶.
- نهضة الحسين «ع»، ۷۱/ ۱۲۶.
- قیام حسین «ع»، ۱۲۶/ ۲۵۱.
- راه حسین «ع»، ۶۰/ ۱۶۸.
- امام حسن و امام حسین «ع»، ۱۶۸/ ۳۰۱.
- مقام زخار، ۳۰۱/ ۳۰۷/ ۱.
- منتهی الآمال، ج ۱/ ۳۰۷.
- مقتل الحسين، مقدم، ۱۶۵/ ۴۰.
- یک شب مهلت، ۴۰/ ۳۰۱.
- پیشوای شهیدان، ۳۰۱/ ۶۷.
- سلام بر حسین «ع»، ۶۷/ ۱۱۹/ ۳.
- سیره امامان، ج ۳/ ۱۱۹.
- درسی که حسین «ع» به انسانها آموخت، ۲۳۶/ ۲۰۱/ ۱.
- القبای فکری امام حسین «ع»، ۲۰۱/ ۳۳۷/ ۲ تا ۴۱۶.
- حياة الامام الحسين «ع»، ج ۲/ ۳۳۷ تا ۴۱۶.
- امام حسین و ایران، ۲۸/ ۴۱۶.
- الشهید مسلم بن عقیل، مقدم.
- فداکاری مسلم بن عقیل، ترجمه: ابوالفضل قاسمی.
- مسلم بن عقیل، کمره ای، ۱۰۸/ ۵.
- حرکت از مکه به سوی عراق، برای بدست گرفتن رهبری نهضت و پیوستن به انقلابیون کوفه:
- تاریخ طبری، ج ۴/ ۲۸۶.
- حياة الامام الحسين «ع»، ج ۳/ ۹.
- پرتوی از عظمت حسین «ع»، ۳۰۱/ ۱۵۵.
- القبای فکری امام حسین «ع»، ۱۵۵/ ۲۵۱/ ۱.
- درسی که حسین «ع» به انسانها آموخت، ۲۵۱/ ۱۴۰.

- نهضة الحسين «ع»، ۶۵/ .
 اعیان الشیعه، ج ۱/ ۵۹۳ .
 قبقام زخار، ۳۲۵/ .
 قیام حسین «ع»، ۱۴۷/ .
 راه حسین «ع»، ۱۲۱/ .
 ارشاد مفید، ۶۷/ .
 منتهی الآمال، ج ۱/ ۳۲۰ .
 الدوافع الذاتیه لأصحاب الحسین، ۱۳۵/ .
 سیره الأئمه الاثنی عشر، ۶۵/ .
 مع الحسین فی نهضته، ۱۵۹/ .
 امام حسن و امام حسین «ع»، ۱۷۵/ .
 یک شب مهلت، ۴۹/ .
 پیشوای شهیدان، ۱۴۵/ .
 سلام بر حسین، ۹۱/ .
 ۶. رسیدن به کربلا و قرار گرفتن در محاصره
 دشمن پیش از رسیدن به کوفه (۲ محرم) تا
 حوادث و برخوردهای قبل از عاشورا:
 بررسی تاریخ عاشورا، ۱۰۸/ .
 اعیان الشیعه، ج ۱/ ۵۹۸ .
 تاریخ طبری، ج ۴/ ۳۲۱ .
 قبقام زخار، ۳۶۶/ .
 ارشاد مفید، ۷۵/ .
 الدوافع الذاتیه، ۱۹۶/ .
 معصوم پنجم، ۲۱۶/ .
 سیره الأئمه الاثنی عشر، ج ۲/ ۷۲ .
 مقتل الحسین، مقدم، ۲۴۵/ .
 مع الحسین فی نهضته، ۱۸۳/ .
 امام حسن و امام حسین «ع»، ۱۹۹/ .
 یک شب مهلت، ۶۲/ .
 کشف الغمه، ج ۲/ ۲۵۷ .
 الوقایع والحوادث، ج ۲/ ۸۹ .
 درسی که حسین به انسانها آموخت، ۲۷۰/ .
 الفبای فکری امام حسین «ع»، ۲۸۷/ .
 حیاة الامام الحسین «ع»، ج ۳/ ۹۱ .
 قبقام زخار، ۳۶۶/ .
 نهضة الحسین «ع»، ۹۱/ .
 تاریخ طبری، ج ۴/ ۳۲۱ .
 اعیان الشیعه، ج ۱/ ۵۹۸ .
 بررسی تاریخ عاشورا، ۱۰۸/ .
 ۷. شهادت امام و اصحابش در حماسه
 بزرگ روز عاشورا، به میدان رفتن اصحاب و
 بستگان امام و حماسه آفرینی در دفاع از حق:
 منتخب التواریخ، ۲۳۰/ .
 بررسی تاریخ عاشورا، ۱۲۸/ .
 خون خدا، ۸۶/ .
 اعیان الشیعه، ج ۱/ ۶۰۱ .
 امام حسین و ایران، ۴۵۶/ .
 حیاة الامام الحسین «ع»، ج ۲/ ۱۵۹ و
 ۲۷۱، ج ۳/ ۲۰۳ .
 درسی که حسین «ع» به انسانها آموخت،
 ۲۸۶/ .
 الوقایع والحوادث، ج ۲/ ۲۷۰، ج ۳/ ۱۶۵ .
 سیره امامان، ج ۳/ ۱۷۸ .
 سلام بر حسین «ع»، ۱۱۶/ .
 اولین تاریخ کربلا (ترجمه مقتل
 ابی مخنف)، ۱۲۵/ .

اسوه‌های جاوید، /۱۳۹.

پیشوای شهیدان، /۱۹۷.

مقتل الحسین، مقرّم، /۲۷۱.

مع الحسین فی نهضته، /۲۲۱.

عوامل (الامام الحسین)، /۳۲۴.

ارشاد مفید، /۱۱۴.

منتهی الآمال، ج ۱/۳۹۴.

قیام حسین «ع»، /۱۷۰.

راه حسین «ع»، /۲۰۹.

قیمقام زحرّاء، /۴۰۳، /۴۴۷.

اثمتنا، دخیل، ج ۱/۲۳۱.

نهضة الحسین «ع»، /۱۳۷.

امام حسین و ایران، /۴۶۴.

شهید جاوید، /۳۳۷.

زینب در کاروان کوفه و شام، /۵۹.

اسوه‌های جاوید، /۱۱۳، /۱۴۳.

یک شب مهلت، /۱۵۶.

بحار الأنوار، ج ۱/۱۳۷، /۴۵.

قیام حسین «ع»، /۱۸۴.

عوامل (الامام الحسین)، /۳۵۳.

مع الحسین فی نهضته، /۲۹۳.

مقتل الحسین، مقرّم، /۴۰۲، /۳۸۵.

امام حسن و امام حسین «ع»، /۲۵۰.

خطابه زینب کبری، /۲۵۷.

پیشوای شهیدان، /۲۳۷.

سیره امامان، /۱۸۳.

الوقایع و الحوادث، ج ۳/۲۴۱، ج ۴/۳۰.

درسی که حسین به انسانها آموخت، /۳۰۲.

حیة الامام الحسین «ع»، ج ۳/۲۹۹ تا ۴۰۰.

کشف الغمّه، ج ۲/۲۷۵.

۸. بهره‌برداری امام سجّاد و حضرت زینب و

اهل بیت، علیهم السلام، از خون شهیدان و

رساندن پیام شهادت به مردم، در طول اسارت و

پس از آن. در این بخش، حوادث طول اسارت و

پس از شهادت امام و ماجراهای کوفه و شام و

افشاگری‌های مؤثر و بیدارگر علیه رژیم حاکم

هم مورد نظر است:

منتهی الآمال، ج ۱/۴۰۱.

نهضة الحسین، /۱۴۳.

قیمقام زحرّاء، /۵۱۵.

معصوم پنجم، /۳۰۲.

تاریخ یعقوبی (ترجمه)، ج ۲/۱۸۲.

حماسه حسینی، ج ۱/۳۱۳.

زندگانی علی بن الحسین، (شهیدی)، /۴۹.

بررسی تاریخ عاشورا، /۱۴۸.

اعیان الشیعه، ج ۱/۶۱۲.

آثار و نتایج نهضت

در بخش مربوط به اهداف نهضت، به طور

ضمنی به آثار آن هم اشاره و برخی منابع آن

معرفی گشت.

آن آثار، به طور دسته‌بندی شده تری بازم یاد

می شود و تنها به معرفی منبع برای یکی از آن آثار

(نهضت‌های پس از عاشورا) می پردازیم.

اما آثار و نتایج حاصله از حادثه کربلا:

۱. قطع نفوذ دینی بنی امیه بر افکار مردم.

۲- احساس گناه و شرمساری در جامعه، به خاطر بیاری نکردن حق و کوتاهی در ادای تکلیف.

۳- پدید آمدن مکتب جدید اخلاقی و انسانی (ارزشهای نوین عاشورایی و حسینی).

۴- فرو ریختن ترسها و رعبها از اقدام و قیام.

۵- رسوایی یزیدیان و باند اموی حاکم.

۶- بیداری روح مبارزه در جامعه بر ضد ستم.

۷- تقویت انگیزه های مبارزاتی مردم.

۸- پدید آمدن انقلاببانهائی متعدد با الهام از کربلا.

۹- الهام بخشی عاشورا به همه نهضت های رهایی بخش و حرکت های انقلابی تاریخ.

۱۰- تبدیل شدن «کربلا» به دانشگاه عشق و ایمان و جهاد و شهادت، برای نسل های انقلابی شیعه.

۱۱- به وجود آمدن یک مکتب و پایگاه نیرومند و عمیق و گسترده تبلیغی و سازندگی درباره چهره مقدس سید الشهداء، علیه السلام، و درباره آن حضرت.

... آثار فراوان دیگر.

نهضت های الهام گرفته از عاشورا:

این حرکت های انقلابی عبارتست از:

انقلاب توأمین.

انقلاب مختار.

انقلاب مدینه.

انقلاب مطرف بن مغیره.

انقلاب ابن اشعث.

انقلاب زید بن علی.

انقلاب ابی السرایا و...

اینکه به معرفی چند منبع، درباره چهار حرکت از این انقلاب های پردازیم:

الف: انقلاب توأمین:

قممقام زخار، / ۶۸۱.

بحار الأنوار، ج ۴۵ / ۳۵۸.

تشیع، پایگاه انقلاب، / ۵۰.

مع الحسين فی نهضته، / ۴۳۱.

سلام بر حسین «ع»، / ۱۹۳.

قیام های شیعه در تاریخ، / ۷۹.

حياة الامام الحسين، ج ۳ / ۴۵۰.

تاریخ طبری، ج ۴ / ۴۲۶.

اعیان الشیعه، ج ۷ / ۲۹۹.

پیغمبر و یاران، ج ۳ / ۲۴۳.

تشیع در مسیر تاریخ، / ۱۹۹.

ارزیابی انقلاب امام حسین «ع»، / ۳۱۱.

ب: انقلاب مدینه:

مع الحسين فی نهضته، / ۴۲۰.

سلام بر حسین، / ۱۷۲.

حياة الامام الحسين «ع»، ج ۳ / ۴۴۹.

تاریخ طبری، ج ۴ / ۳۷۰.

موسوعة العقاد الاسلامیه، ج ۳ / ۳۰۷.

ارزیابی انقلاب امام حسین «ع»، / ۳۱۹.

ج: قیام مختار:

۶. شهدای آل ابی طالب

- درسی که حسین به انسانها آموخت، / ۱۹۴.
- قمقام زخار، / ۷۰۵.
- قیام حسین، / ۱۹۵.
- تشیع، پایگاه انقلاب، / ۵۴.
- قیام مختار ثقفی.
- تاریخ طبری، ج ۴/ ۴۸۷.
- انتقام خونین.
- ارزیابی انقلاب امام حسین «ع»، / ۳۲۴.
- حیة الأمام الحسین «ع»، ج ۳/ ۴۵۳.
- سلام بر حسین، / ۲۱۱.
- مع الحسین فی نهضته، / ۴۴۰.
- عوامل (الأمام الحسین)، / ۶۴۹.
- بحار الأنوار، ج ۴۵/ ۳۳۲.
- تاریخ الشیعه، ۳۵.
- خروج مختار.
- انتقام کربلا، ضیاء شاکر.

۷. شناخت کوفه

- روحیات، افکار، بی وفایی و... درباره کوفه و مردم آن، جای تحقیقی گسترده دارد.
- درباره شناخت کوفه به چند مأخذ اشاره می شود:

د: قیام زید:

- صلح امام حسن «ع»، / ۹۳.
- حماسه حسینی، ج ۲/ ۲۸۶.
- قیام حسین «ع»، / ۱۲۰.
- تاریخ تحلیلی اسلام، / ۱۴۲، ۱۶۶.
- سفینه البحار، ج ۲/ ۴۹۸.
- مع الحسین فی نهضته / ۱۲۹.
- حیة الأمام الحسین «ع»، ج ۳/ ۴۱۹.
- معجم البلدان، ج ۴/ ۴۹۰.
- آثار البلاد و اخبار العباد، / ۲۵۰.
- سیره و قیام زید بن علی، حسین کریمان.
- الغدیر، ج ۳/ ۶۹.
- الوقایع و الحوادث، ج ۵/ ۱۱۴.
- مع الحسین فی نهضته، / ۴۸۳.
- رهر خونین انقلاب کوفه، عبدالرزاق.
- مروج الذهب، ج ۳/ ۲۰۶.
- اعیان الشیعه، ج ۷/ ۱۱۴.
- مقاتل الطالبيين، / ۱۲۷.
- ارزیابی انقلاب امام حسین، / ۳۳۸.

۸. ویژگیهای باران حسین (ع)

آنچه دربارهٔ اصحاب امام و فداکاران در رکابش چشمگیر است، روحیهٔ بالا و حماسی و عشق و ایمان و شهادت طلبی آنان است. به چند منبع مطالعه دربارهٔ خصال و اوصاف آن اصحاب فداکار اشاره می‌شود:

انصار الحسین (ع)، ۳۹/، ۱۷۳.

الدوافع الذاتیه لانصار الحسین (ع)، محمدعلی عابدین.

ابصار العین فی انصار الحسین، سماوی.

الوقایع والحوادث، ۳۰۷.

مناقب ابن شهر آشوب، ج ۴/ ۲۵۷.

آنجا که حق پیروز است، پرویز خرسند.

مرثیه‌ای که ناسروده ماند، پرویز خرسند.

خون خدا، ۱۷/، ۵۷.

اعیان الشیعه، ج ۱/ ۵۸۲، ۶۰۰.

منتخب التواریخ، ۲۴۵.

حیة الامام الحسین (ع)، ج ۳/ ۱۴۵.

سیره امامان، ج ۳/ ۱۴۹.

اسوه‌های جاوید، ۱۱۵.

امام حسن و امام حسین (ع)، ۱۲۲/.

یک شب مهلت، ۱۳۴/.

عوالم (الامام الحسین)، ۳۳۳/.

انقلاب تکاملی اسلام، ۸۰۵/.

مع الحسین فی نهضته، ۱۷۹/.

المواکب الحسینیّه، مدارس و

معسکرات، ۸۵/.

موسوعة العقاد الاسلامیه، ج ۳/ ۲۸۷.

فرسان الهیجاء، ذبیح الله محلاتی.

الامام الحسین بن علی الشّهِید، ۱۰۳/.

۹. گریه و سوگواری

به عنوان احیاء آن حماسه و یادکرد آن شهادتها که الهام بخش امتهاست، تأکید بسیاری بر مسئله گریه بر امام حسین (ع) و اقامه عزاداری و مراسم سوگواری و نوحه شده است. برخی از منابع این بحث از این قرار است:

حماسهٔ حسینی، ج ۳/ ۹۰.

شوق دیدار، ۱۹۱/.

سفینهٔ البحار، ج ۱/ ۹۷.

تاریخچهٔ عزاداری حسینی (ترجمهٔ

تاریخ النیاحه)، سید صالح الشهرستانی.

بحار الأنوار، ج ۴۴/ ۲۷۸؛ ج ۴۵/ ۲۹۶.

وسائل الشیعه، ج ۱۰/ ۴۶۴.

اعیان الشیعه، ج ۱/ ۵۸۴.

مقتل الحسین، مقررّم، ۹۹/، ۱۲۴.

منتهی الآمال، ج ۱/ ۲۸۹.

سلام بر عاشورا، صلواتی، ۸۴/.

یاد و یادآوران، دکتر شریعتی.

انتفاضته صفر الاسلامیه، ۲۷.

امام حسن و امام حسین (ع)، ۱۴۱/.

سید الشهداء (تهرانی)، ۳۹/.

عوالم (الامام الحسین)، ۵۲۵/.

قِمقام زخّار، ۷۷۱/.

المواکب الحسینیّه، مدارس و معسکرات،

ابوالحسن النقیوی.

عزاداری از دیدگاه مرجعیت شیعه، ربانی.

گریه، حربه ای در دست شیعه، ۱۸/.

فلسفه عزاداری سید الشهداء «ع»، حسینعلی راشد.

۱۰- زیارت کربلا

در راستای احیای یاد شهیدان عاشورا و الهام گیری از آن بزرگان، زیارت مطرح است، هم نسبت به امامان معصوم و اولیاء خدا و هم نسبت به قبر مطهر سید الشهداء «ع». بعضی از منابعی که درباره زیارت بحث کرده، از این قرار است:

سید الشهداء، ۸۷/.

عوالم (الامام الحسين)، ۷۱۱/.

وسائل الشیعه، ج ۱۰/۳۱۸.

من لایحضره الفقیه، ج ۲/۵۹۴.

شوق دیدار، ۱۴۸/.

زیارت، محمد حسین، ۶۱/.

زیارت، (مقالات پیام انقلاب)، شماره ۱۱۵

به بعد.

زیارت، رکنی.

انتفاضة صفر الاسلامیه، ۲۱/.

الغدیر، ج ۵/۸۶.

سفینه البحار، ج ۱/۵۶۸.

یحار الأنوار، ج ۹۸ (بیروت)، ۱/.

من لایحضره الفقیه، ج ۲/۵۹۴.

مقام زخار، ۳۱۸/.

فضل زیارة الحسين «ع»، ۲۸/.

۱۱- شعر

درباره حماسه جاوید کربلا و انقلاب امام حسین «ع» از زمان صدر اسلام تا کنون، شاعران شعر سروده و مرثیه گفته اند، که فهرست نام مجموعه ها و دیوانها و کتابها، بسیار پر حجم و گسترده خواهد بود.

در اینجا تنها به برخی منابع اشاره می شود که اشعاری درباره آن حماسه و شهادت دارد، به زبان عربی یا فارسی:

اعیان الشیعه (شعر عربی) ج ۱/۶۲۲.

منتخب التواریخ (فارسی) ۳۳۷/.

گلوآزه (فارسی) ج ۱/۹۱.

دیوان عثمان سامانی (فارسی).

حسین، پیشوای انسانها (فارسی)، م- اکبرزاده.

مناقب ابن شهر آشوب (عربی)، ج ۴/۴۹۱، ۵۲۰، ۱۱۶، ۱۲۷.

انگیزه قیام امام حسین «ع» ۱۱۳/.

عوالم (الامام الحسين) عربی، ۵۴۳/.

معصوم پنجم، ۳۳۰/.

مقام زخار (فارسی)، ۷۷۲/.

یحار الأنوار (عربی)، ج ۴۵/۲۴۲.

کشف الغمه (عربی)، ج ۲/۲۸۱.

شب شعر عاشورا، ج ۱ و ۲.

ادب الطّف، شبر، ۸ جلد.

خونین نامه عاشقان (فارسی)، ۳ جلد.

کربلاء (سعید العلی).

ادب المیاسه (عربی)، ۱۸۶/.

اشک شفق.

مقتل الحسین، ژولیده نیشابوری (فارسی)

ج ۱۵۷/۲

دیوان اشعار، نیر (فارسی).

خزائن الاشعار، جوهری.

سودای عشق، وحید دامغانی.

کشتی طوفان کربلا، / ۳۴۳ به بعد.

گلزار حسینی، / ۳۳۷.

خون خدا، ذبیح الله جوادی.

الف: (فارسی)

۱. آهی سوزان بر مزار شهیدان (ترجمه

لهوف)، احمد فهری.

۲. آنجا که حق پیروز است، پرویز خرسند.

۳. پیشوای شهیدان، سید رضا صدر.

۴. چهره حقیقی قیام حسینی، عبدالکریم

الحسینی القزوینی.

۵. حسین بن علی «ع» (معصوم پنجم)،

جواد فاضل.

۶. خون خدا، جواد محدثی.

۷. دلیران کربلا، سیدعلی رضوی زاده.

۸. زندگانی ابا عبدالله الحسین «ع»، محمد

صفحی.

۹. سخنان حسین بن علی «ع» از مدینه تا

کربلا، صادق نجمی.

۱۰. سلام بر حسین «ع»، محمود منشی.

۱۱. عاشورا چه روزی است؟ عمادزاده.

۱۲. عنصر شجاعت، یا هفتاد دو تن و

یک تن خلیل کمره‌ای.

۱۳. قمقام زخار، فرهاد میرزا.

۱۴. ناسخ التواریخ (جلد سیدالشهداء)

محمد تقی سپهر.

۱۵. نفس المهموم (ترجمه)، ابوالحسن

شعرانی.

۱۶. منتهی الآمال، شیخ عباس قمی.

کتابشناسی قیام عاشورا

در این بخش، نام برخی از کتابهایی که

درباره قیام امام حسین «ع» و حادثه عاشورا

است، آورده می‌شود.

این کتابها در دو بخش جداگانه تنظیم شده

است: یک قسمت کتبی که به صورت بیان

حوادث و وقایع و ذکر جزئیات رویدادهای

تاریخی مربوط به حادثه کربلاست و متن

تاریخی است، قسمت دیگر کتابهایی که به

شیوه تجزیه و تحلیل، در موضوع نهضت کربلا و

قیام سیدالشهدا «ع» و بیان فلسفه نهضت و

زمنیه‌ها و آثار و نتایج آن است.

در هر بخش، ابتدا، کتاب‌های فارسی،

سپس عربی آمده، و به صورت الفبایی ترتیب

یافته است.

۱۷. منهاج الذموم، قرنی گلیپاگانئی.

۱۸. مرثیه ای که ناسروده ماند، پرویز

خرسند.

۱۹. الوقایع و الحوادث (محرم)، محمد باقر

ملبویی.

۲۰. یک شب و یک روز عاشورا، خلیل

کمره ای.

۲۱. یک شب مهلت، علی اکبر سپاسی.

۱۳. ذریعة النجاة، میرزا رفیع گرمودی.

۱۴. عوالم (الامام الحسين)، عبدالله

البحرانی.

۱۵. العیون العبری، سید ابراهیم میانجی.

۱۶. فرسان الهیجاء، ذبیح الله محلاتی.

۱۷. اللہوف علی قتلی الطفوف، سید بن

طاووس.

۱۸. مشیر الأحران، ابن نماء حلّی.

۱۹. المجالس السنیة (۲ جلد)، سید محسن

امین.

۲۰. مقاتل الطالبیین، ابوالفرج اصفهانی.

۲۱. مقتل الحسين «ع»، خوارزمی.

۲۲. مقتل الحسين «ع»، ابی مخنف.

۲۳. نفس المهموم، شیخ عباس قمی.

۲۴. الوثائق الرّسمیة لثورة الامام الحسين،

عبدالکریم الحسینی القزوینی.

۱. ارشاد (ج ۲)، شیخ مفید.

۲. ابصارالعين فی انصارالحسين، محمد بن

طاهر سماوی.

۳. اسرار الشهادة، فاضل دربندی.

۴. اعلام الوری، طبرسی.

۵. اعیان الشیعة، سید محسن امین.

۶. انصار الحسين «ع»، محمد علی عابدین.

۷. انصار الحسين «ع»، محمد مهدی

شمس الدین.

۸. بحار الأنوار (ج ۴-۴۵)، علامه مجلسی.

۹. ثورة الحسين «ع»، محمد مهدی

شمس الدین.

۱۰. الحسين فی طریقته الی الشهادة،

علی بن الحسین الهاشمی.

۱۱. إلخائض، الحسینیة، شیخ جعفر

شوشتری.

۱۲. الدوافع النفسیة لأنصارالحسين، محمد

علی عابدین.

بخش دوم: کتب و منابع به صورت

تحلیلی

الف: (فارسی)

۱. الفیای فکری امام حسین «ع»، محمد

رضا صالحی کرمانی.

۲. ارزیابی انقلاب حسین «ع»، ترجمه

پیشوائی.

۳. اسوه های جاوید، علی محمد نقوی.

۴. امام حسن و امام حسین (ترجمه)، سید

محسن امین.

ب: (عربی)

۱. ائمتنا (ج ۱)، علی محمد ذخیل.
۲. ابوالشهداء، عباس عقاد مصری.
۳. الأئمة الأثني عشر، عادل اديب.
۴. الامام الحسين بن علي الشهيد، عبدالودود الأمين.
۵. الامام الحسين «ع»، عبدالله العلانلي.
۶. حياة الامام الحسين بن علي «ع» (۳ جلد)، باقر شريف القرشي.
۷. سيرة الأئمة الأثني عشر (ج ۲)، هاشم معروف الحسني.
۸. الشهيد و الثورة، هادي المدرسي.
۹. علي طريق كربلا، محمد حسين فضل الله.
۱۰. كتاب العاشورا، هادي المدرسي.
۱۱. مع الحسين في نهضته، اسد حيدر.
۱۲. مقتل الحسين «ع»، عبدالرزاق المقرم.
۱۳. نهضة الحسين «ع»، سيد هبة الدين شهرستاني.

۵. انقلاب تكاملی اسلام (فصل تاكتيك طف)، جلال الدين فارسي.
۶. انگيزه قيام امام حسين «ع»، مجموعة مقالات (ناشر: شفق).
۷. بررسي تاريخ عاشورا، محمد ابراهيم آيتي.
۸. پرتوي از عظمت حسين «ع» لطف الله صافي.
۹. پيشواي شهيدان (ترجمة ابوالشهداء)، عقاد.
۱۰. چرا امام حسين قيام كرد؟ محمدتقي شريعتي.
۱۱. حسين بن علي را بهتر بشناسيم، محمد يزدي.
۱۲. حسين، پيشواي انسانها، م- اكبرزاده.
۱۳. حماسه حسيني (۳ جلد)، شهيد مطهري.
۱۴. درسي كه حسين به انسانها آموخت، شهيد هاشمي نژاد.
۱۵. راه حسين، عباسعلي اسلامي.
۱۶. سرگذشت و شهادت امام حسين «ع»، علي غفوري.
۱۷. شهادت، دكتور شريعتي.
۱۸. شهيد جاويد، صالحی نجف آبادی.
۱۹. فریاد یک شهادت، يوسف حریری.
۲۰. قيام حسين «ع»، سيد جعفر شهیدی.
۲۱. هدف های اجتماعی حسين «ع»، غلامرضا انصاف پور.

